

УДК 811.111'37'42

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.2.17>

ЕТИМОЛОГІЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ТА МОТИВАЦІЙНІ ОЗНАКИ КОНЦЕПТУ FABRICS В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

ETYMOLOGICAL RECONSTRUCTION AND MOTIVATIONAL FEATURES OF THE CONCEPT FABRICS IN THE ENGLISH LANGUAGE

Ковальова К.О.,

orcid.org/0000-0002-9734-5667

викладач кафедри іноземних мов

Національного університету «Одеська юридична академія»

У статті здійснюється комплексний етимологічний і когнітивно-семантичний аналіз концепту FABRICS в англomовному професійному дискурсі. Метою дослідження є реконструкція діахронічної еволюції семантичної структури лексеми *fabric* та виявлення її мотиваційних ознак, що зумовлюють сучасну полісемантичну організацію. Об'єктом дослідження виступає концепт FABRICS як ментально-мовна одиниця, предметом – його етимологічні, семантичні та дискурсивні характеристики. Методологічну основу становлять етимологічний аналіз, діахронічний опис семантичних змін, компонентний аналіз, елементи когнітивного моделювання та дискурсивного підходу.

У науковій праці простежено розвиток значення від латинського *fabrica* («майстерня», «створення», «споруда») через старофранцузьке посередництво до середньоанглійського значення «будівля», а згодом – до новоанглійського «тканина», «матеріал». Доведено, що семантичне звуження, пов'язане зі спеціалізацією в текстильній сфері, не призвело до втрати структурного компонента значення. Натомість сема «організована структура» збереглася як концептуальний інваріант і стала підґрунтям для подальшого метафоричного розширення.

Особливу увагу приділено аналізу мотиваційних ознак концепту, серед яких виокремлено створеність, структурованість, матеріальність, функціональність та системність. Показано, що саме структурна домінанта забезпечує продуктивність метафор типу *social fabric*, *urban fabric*, у яких модель переплетення матеріальних елементів переноситься на опис соціальних і культурних систем.

У результаті дослідження обґрунтовано, що концепт FABRICS характеризується високою когнітивною стабільністю та міждискурсивною мобільністю. Його семантична еволюція демонструє послідовну трансформацію при збереженні глибинного мотиваційного ядра, що дозволяє розглядати його як репрезентативний приклад динамічного термінологічного концепту в англomовному професійному просторі.

Ключові слова: концепт, тканина, етимологія, мотиваційні ознаки, семантична еволюція, когнітивна лінгвістика.

The article carries out a comprehensive etymological and cognitive-semantic analysis of the concept of FABRICS in English-speaking professional discourse. The aim of the study is to reconstruct the diachronic evolution of the semantic structure of the lexeme *fabric* and to identify its motivational features that determine the modern polysemantic organisation. The object of the study is the concept of FABRICS as a mental-linguistic unit, the subject is its etymological, semantic and discursive characteristics. The methodological basis is etymological analysis, diachronic description of semantic changes, component analysis, elements of cognitive modeling and a discursive approach.

The scientific work traces the development of the meaning from the Latin *fabrica* (“workshop”, “creation”, “construction”) through Old French mediation to the Middle English meaning “building”, and later to the New English “fabric”, “material”. It is proved that the semantic narrowing associated with specialisation in the textile sphere did not lead to the loss of the structural component of meaning. Instead, the seme “organised structure” was preserved as a conceptual invariant and became the basis for further metaphorical expansion.

Particular attention is paid to the analysis of the motivational features of the concept, among which creation, structure, materiality, functionality and systematicity are distinguished. It is shown that it is the structural dominant that ensures the productivity of metaphors such as *social fabric*, *urban fabric*, in which the model of interweaving of material elements is transferred to the description of social and cultural systems.

As a result of the study, it is substantiated that the concept of fabrics is characterised by high cognitive stability and interdiscursive mobility. Its semantic evolution demonstrates a consistent transformation while preserving the deep motivational core, which allows us to consider it as a representative example of a dynamic.

Key words: concept, fabrics, etymology, motivational features, semantic evolution, cognitive linguistics.

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістика проявляє стійку зацікавленість у вивченні концептів як ментально-дискурсивних одиниць, комплексно досліджуючи їх з урахуванням принципу історизму, вивчаючи їх когнітивні структури та особливості. Одним з напрямлень дослідження також є розгляд концептів в аспекті їх функціонування в науковій (професійній) картині світу. Однак багато наукових

розвідок не виходять за рамки вивчення концептів з точки зору синхронії, описуючи як концепт функціонує зараз, а не чому він є саме таким в сучасній мові. Варто ще зазначити, що етимологічний аналіз часто ведеться ізольовано від когнітивних реконструкцій досліджень мотиваційних ознак.

Саме через багатогранність концепту FABRICS вбачається можливість вивчення одразу декількох

його семантичних площин: матеріально-предметної, де FABRICS репрезентує текстильні матеріали; технологічну – процеси виробництва; структурну – організацію елементів, переплетіння); метафоричну, де FABRICS стає репрезентантом соціальної та культурної «тканини». Складність семантичної деривації вищезазначеного концепту можна прослідити шляхом дослідження його історичної еволюції від латинського *fabrica* до сучасного професійного терміну *fabric*.

Актуальність даної розвідки полягає у відсутності моделі, яка б поєднувала етимологічно реконструкцію, семантичний аналіз та когнітивне моделювання концепту FABRICS; тим, що його мотиваційні ознаки не систематизовані в межах однієї концептуальної структури; невивченістю взаємодії між первинною семантикою та сучасними метафоричними та абстрактними значеннями; а також тим фактом, що термінологія текстильної індустрії вивчається переважно без дослідження етимологічного та когнітивного підходів.

Саме тому наукова проблематика вбачається в необхідності комплексного дослідження діахронічної еволюції концепту FABRICS та його мотиваційної структури і, що важливо, враховуючи функціонування в професійному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Враховуючи те, що концепт взагалі та концепт FABRICS – складні явища, які потребують всебічного вивчення з урахування всіх етимологічних, когнітивних, семантичних та інших особливостей, дослідження семантичного розвитку концепту FABRICS проводиться в межах різних дисциплін, таких як історична лексикологія, етимологія, когнітивна лінгвістика, термінознавство, тощо. Однак разом з тим взагалі відсутні комплексні дослідження, що фокусуються на вивченні вищезазначеного концепту як цілісної одиниці.

Сучасна англійська традиція все частіше поєднується з когнітивною інтерпретацією, визначаючи, що первинний семантичний компонент не зникає повністю, в зберігається у вигляді когнітивного інваріанта. Так, Світсер І. вказує на те, що історичне значення слова формує концептуальну базу для подальших семантичних змін. Через виявлення мотиваційних ознак, автор визначає, що первісні фізичні значення стають джерелом абстрактних концептуальних моделей. [12, с. 40]

Трауготт Е. та Даша Р. також говорять про семантичні зміни як закономірні когнітивні процеси та зазначають, що діахронічна еволюція не є випадковою, а обумовлена внутрішніми семантичними механізмами. [14, с. 7]

В межах когнітивної лінгвістики в контексті мотивації вагомою є наукова праця Лангекера Р., в якій автор наголошує на важливій ролі образних схем та профілювання в утворюванні базової структури значення. [9]

Лакофф Дж. В рамках проблеми мотивації значення вивчає радіальні категорії та показує, що багатозначність слів базується на навколо прототипу (історично сформованого ядра). [7, с. 67]

Таким чином, визначається, що етимологія все частіше розглядається як інструмент реконструкції концептуальних інваріантів; мотиваційні ознаки визначаються як первинні семантичні компоненти або образні схеми; семантичні зміни вбачаються як системні когнітивні процеси.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є етимологічна реконструкція концепту FABRICS та виявлення системі його мотиваційних ознак в англійській професійній картині світу. Об'єктом вивчення є концепт англійської концептуальної картині світу; предметом – етимологічні джерела номінації та мотиваційні ознаки концепту, які репрезентуються в історичних та сучасних словникових дефініціях. З огляду на це, завданнями розвідки визначаються наступні: проаналізувати історичні та етимологічні словники англійської мови та встановити етимологічний шлях розвитку лексеми *fabric*; знайти вихідні семантичні компоненти; виявити первинну мотивацію; виявити семантичні зсуви та розширення значення; виділити систему мотиваційних ознак концепту; проаналізувати їх в англійському професійному дискурсі. Для реалізації зазначених завдань в роботі використовуються методи етимологічного, діахронічного, компонентного, когнітивно-семантичного, порівняльного та дефініційного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Етимологічна реконструкція концепту FABRICS буде описана в декілька етапів. На першому етапі варто визначити основи первинної номінації, де етимологічний аналіз демонструє, що шлях семантичних змін лексеми *fabric* починається з прайндоевропейського **dhabh-*, можливим значенням якого дослідники вважають «*craftsman*» (ремісник). Далі лексема еволюціонує в латинській від *faber* [*artisan who works with hard materials* (ремісник, який працює з твердими матеріалами)], *fabrica* [*workshop; an art, trade; a skilful production, structure, fabric* (майстерня; мистецтво, ремесло; вмиле виробництво, конструкція, тканина)] до *fabricare* [*to make, construct, fashion, build* (робити, конструювати, модифікувати, будувати)]. Виходячи з аналізу цих визначень,

вбачається можливим виділення наступних базових ознак концепту FABRICS: *штучність* (щось виготовлене, зроблене, вироблене), *конструктивність*, *процес виготовлення* та *результат ремісничої діяльності*. Таким чином, можна побачити, що первинна номінація не була напряму пов'язана з тканиною, а відображала ідею створеної/виготовленої структури, виробу.

Наступним етапом є перехід у старофранцузьку, а далі в середньоанглійську мови. Пройшовши всі кроки еволюції в латинській мові, слово з'являється у французькій у формі дієслова *fabriquer*, що має значення [*manufacture, make, produce* (виготовляти, робити, виробляти)], далі *fabrique* в значенні [*a building* (будівля)]. Через останню слово проникає в англійську, де його значення еволюціонувало від [*manufactured material* (виготовлений матеріал)] (1753) до [*textile, woven or felted cloth* (текстиль, тканина або валяна тканина)] (1791). На цьому етапі важливим є формування надважливого когнітивного компоненту – *структурності*. Саме через аналогію з будівлею, архітектурною конструкцією концептуалізується тканина як переплетена система волокон.

Вищезазначений перехід до значення *textile, woven or felted cloth* стає точкою спеціалізації (звуження) значення, певні семантичні компоненти застарівають, їх вживання припиняється, наприклад *building*. Подальший розвиток лексеми показує, що згідно з англійськими тлумачними словниками закріплюється одне з ключових визначень лексеми *fabric* саме як тканини:

“cloth or material for making clothes, covering furniture, etc.” – «тканина або матеріал для виготовлення одягу, обтягування меблів тощо» [2].

“Fabric is cloth or other material produced by weaving together cotton, nylon, wool, silk, or other threads” – «Тканина – це тканина або інший матеріал, виготовлений шляхом переплетення бавовни, нейлону, вовни, шовку або інших ниток» [3].

“material made by weaving wool, cotton, silk, etc., used for making clothes, curtains, etc. and for covering furniture” – «матеріал, виготовлений шляхом переплетення вовни, бавовни, шовку тощо, що використовується для виготовлення одягу, штор тощо та для оббивки меблів» [11].

Таким чином, на цих етапах можна виділити наступні семантичні зсуви: від будівлі до структурованого матеріалу; від процесу виробництва до його результату; від абстрактної конструкції до конкретного матеріального об'єкту.

Однак варто зазначити, що первинний компонент «структура» не зникає, а зберігається як

імпліцитна семантична домінанта. Так, незмінною залишається модель переплетіння елементів, коли на верхньому рівні відбувається звуження, конкретизація значення, яка була зазначена вище.

Зацікавленість визиває подальша метафоризація лексеми *fabric*. Первинна для цього процесу ознака «тканина як результат організованого переплетіння ниток» переноситься на модель цілісної та складної системи взаємопов'язаних компонентів. Наведемо приклади метафоричного використання англійських колокацій з лексемою *fabric*:

“They want to try to create a fabric of society which will give women a much more equal opportunity.” – «Вони хочуть спробувати створити структуру суспільства, яка надасть жінкам набагато рівніші можливості.» [2]

“He also pointed out that a great deal is being done by schools to shore up the moral fabric of our society.” – «Він також зазначив, що школи роблять багато для зміцнення моральних якостей нашого суспільства.» [2]

“This region is called a gravitational vacuum, because it is a void in the fabric of space and time.” – «Цю область називають гравітаційним вакуумом, оскільки вона являє собою порожнечу в тканині простору та часу.» [2]

Аналіз діахронічної еволюції концепту FABRICS демонструє поступову зміну семантичної структури зі змінами домінантних сем та семантичних компонентів. Сам процес перетворення можна поділити на наступні етапи: ремісничий, структурний, абстрагувальний, матеріально-спеціалізований та метафоричний.

На першому етапі діахронічної еволюції семантична система лексеми *fabric* поєднує значення процесу виготовлення та результату, де ядром є сема «штучне виготовлення», але поки ще не має чіткої прив'язки до галузі. Тут формується базовий компонент з ідеєю діяльності людини з конкретним результатом. На другому етапі семантична структура зазнає конкретизації, відсуваючи назад компонент процесу та централізуючи результат, тобто споруду (*fabrique* в значенні *a building* (будівля)). Таким чином, спостерігається перехід від дії та процесу до створеного структурного об'єкту. Третій етап демонструє семантичне розширення за рахунок абстрагування, коли вищезазначена лексема починає позначати структуру (будову, композицію будь-якої системи), яка в свою чергу стає концептуальним ядром. Четвертий етап є важливий у процесі аналізу концепту в професійному дискурсі, адже саме тут відбувається семантичне

звуження через розвиток промисловості зокрема текстильної. Так, лексема починає вживатися вже у значенні «тканина», яке з часом стає домінуючим. Однак, як вже було зазначено, компонент «структура» зберігається, коли тканина розглядається як модель організованої системи переплетіння ниток. Останній етап характеризується метафоричним розширенням, де сам метафоричний перенос базується на когнітивній аналогії від переплетіння ниток на взаємозалежність елементів певної системи (*social fabric*, *moral fabric*, *urban fabric*, *fabric of space*, etc.).

Отже, діахронічний аналіз еволюції лексеми *fabric* показав послідовний розвиток, перетворення одного компонента, а не безладні, безсистемні зміни, що забезпечує внутрішню цілісність концепту.

Таблиця 1 демонструє наочне представлення діахронічної еволюції концепту та систематизація його семантичних змін. В ній представлений історичний розвиток значення слова, фіксує збережені та трансформовані компоненти його семантичної структури, і що важливо, демонструє мотиваційні особливості на різних етапах еволюції.

Таблиця 1

Діахронічна еволюція семантичної структури концепту FABRICS

Історичний етап	Мовна форма	Основне значення	Домінуючі семи	Тип мотивації	Когнітивний фокус
Античний	<i>fabrica</i>	ремесло, споруда	штучність, створення	процесуальна	діяльність майстра
Старо-французький	<i>fabrique</i>	будівля, структура	архітектурність, система	метафорична	цілісна конструкція
Середньо-англійський	<i>fabric</i>	будова, структура	організована матерія	структурна	внутрішня організація
Ново-англійський	<i>fabric</i>	тканина, матеріал	переплетення, волоконність	спеціалізуюча	матеріальний об'єкт
Сучасна англійська	<i>fabrics</i>	текстильні матеріали	технологічність	терминологічна	галузевий матеріал

Висновки. Діахронічний аналіз концепту FABRICS показав послідовну еволюцію його значення від латинського *fabrica* («майстерня», «споруда») через середньоанглійські форми до сучасного англійського значення «тканина» чи «матеріал». Важливим є виявлення того, що на всіх етапах семантичного розвитку зберігаються ключові компоненти семантичної структури, зокрема аспект «структурованості», який після семантичного звуження набуває також метафоричного значення у виразах *social fabric*, *urban fabric* та ін. Також було виявлено, що мотиваційні ознаки концепту, сформовані на основі первинного фізичного та конструктивного значення, трансформуються, але зберігають когнітивне ядро, що пояснює появу абстрактних і метафоричних значень через асоціативні переноси.

Отримані результати підтверджують ефективність поєднання етимологічного та когнітивного аналізу для реконструкції внутрішньої структури концепту, його семантичного ядра та периферійних значень у професійному англійському дискурсі. Що стосується практичної цінності дослідження, то вона полягає у можливості застосування виявлених мотиваційних ознак для розробки спеціалізованих словників, навчальних матеріалів та когнітивних моделей аналізу термінології. Перспективи подальших досліджень включають розширення аналізу на інші матеріальні концепти, застосування комп'ютерного корпусного аналізу для виявлення сучасних метафоричних значень *fabric* у професійних текстах та дослідження впливу первинних сенсорних компонентів на полісемію сучасної англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальова К.О. Мотивуючі ознаки лінгвокультурологічного концепта TEXTILE в англійській мові. *Записки з романо-германської філології*. 2022. Випуск 1 (48). С. 33-40.
2. Cambridge Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org>. (дата звернення: 20.02.2026.)
3. Collins Online Dictionary URL: <https://www.collinsdictionary.com>. Дата звернення: 20.02.2026.
4. Dictionary of Fiber and Textile Technology. Kosa, 7th edition, 1999. 258p.
5. Harper, D. Online Etymology Dictionary URL: <https://www.etymonline.com>. Дата звернення: 20.02.2026.
6. Johnson's Dictionary of the English language URL: <https://collections.nlm.nih.gov/bookviewer?PID=nlm:nlmuid-0037263X2-mvpart>. (дата звернення: 20.02.2026.)

7. Lakoff, G. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press, 1987. 614 p.
8. Lakoff, G., Johnson, M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 1980. 240 p.
9. Langacker, R. W. Foundations of Cognitive Grammar. Vol. 1: Theoretical Prerequisites. Stanford: Stanford University Press, 1987. 554 p.
10. Oxford English Dictionary URL: <https://www.oed.com>. (дата звернення: 20.02.2026.)
11. Online Oxford dictionary URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>. (дата звернення: 20.02.2026.)
12. Sweetser, E. From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 242 p.
13. Skeat, Walter W. An etymological dictionary of the English language URL: <https://archive.org/details/etymologicaldict00skeauoft/page/632/mode/2up>. (дата звернення: 20.02.2026.)
14. Traugott, E. C., Dasher, R. B. Regularity in Semantic Change. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 272 p.
15. Webster's Dictionary URL: <https://www.merriam-webster.com>. (дата звернення: 20.02.2026.)

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 24.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026